

**ПРИВАТНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«МІЖНАРОДНИЙ ЕКОНОМІКО-ГУМАНІТАНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ АКАДЕМІКА СТЕПАНА ДЕМ'ЯНЧУКА»**

ФАКУЛЬТЕТ ГЕОГРАФІЇ, ІСТОРІЇ ТА ТУРИЗМУ

КАФЕДРА ІСТОРІЇ, ТЕОРІЇ ДЕРЖАВИ І ПРАВА ТА ФІЛОСОФІЇ

ПРОГРАМА АТЕСТАЦІЇ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Галузь знань	01 Освіта / Педагогіка
Спеціальність	014.03 Середня освіта (Історія)
Освітньо-професійна програма	Середня освіта (Історія та правознавство)
Рівень вищої освіти	другий (магістерський)

Програма атестації для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти, за освітньо-професійною програмою Середня освіта (Історія та правознавство) зі спеціальності 014.03 Середня освіта (Історія) галузі знань 01 Освіта/Педагогіка

Укладачі:

кандидат історичних наук, доцент Лопецька Н.М.,

кандидат педагогічних наук, доцент Левдер А.І.,

кандидат історичних наук, старший викладач Старжець В.І.

ВСТУП

Програма атестації розроблена на основі освітньо-професійної програми «Середня освіта (Історія та правознавство)» зі спеціальності 014.03 Середня освіта (Історія) в галузі знань 01 Освіта/Педагогіка для другого (магістерського) рівня вищої освіти, яка унормовує та регламентує методики, призначені для кількісного та якісного оцінювання ступеня сформованості знань, умінь та навичок, професійної компетентності осіб, які здобувають рівень вищої освіти «магістр» зі спеціальності 014.03 Середня освіта (Історія).

Метою атестації є визначення рівня теоретичної та практичної підготовки випускника для майбутньої професійної діяльності; виявлення відповідності здобутих знань, набутих умінь і навичок вимогам освітньо-професійної програми; оцінювання рівня сформованості системи компетентностей магістра за освітньо-професійною програмою «Середня освіта (Історія та правознавство)» згідно з цілями і завданнями вищої освіти та вимогами ринку праці.

Програма атестації здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти встановлює вимоги, які забезпечують:

- визначення рівня сформованості професійної компетентності як результатів навчання (знань, розумінь, умінь);
- уніфікацію змісту та форм атестації;
- єдність процедур і методів діагностики.

1. ВИМОГИ ДО АТЕСТАЦІЇ ЗДОБУВАЧІВ РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ МАГІСТР

Атестація здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти зі спеціальності 014.03 Середня освіта (Історія) здійснюється у формі публічного захисту кваліфікаційної роботи.

Кваліфікаційна робота передбачає теоретичні та аналітичні узагальнення або розв'язання практичної задачі у сфері сучасної освіти, історії, методики навчання історії та правознавства у закладах загальної середньої освіти; методики викладання історичних дисциплін у закладах освіти. Кваліфікаційна робота перевіряється на плагіат.

Під час підсумкової атестації здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня за спеціальністю 014.03 Середня освіта (Історія) демонструє такі компетентності: *ЗК (загальні компетентності), ФК (фахові компетентності)*:

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК6. Здатність розробляти та презентувати освітні проекти, управляти ними та мотивувати виконавців на досягнення спільної мети.

ЗК7. Здатність здійснювати науково-педагогічні дослідження, прогнозувати та презентувати їх результати.

ФК8. Здатність формувати в учнів культуру академічної доброчесності та дотримуватися її принципів у власній професійній діяльності.

компетентності предметних спеціальностей (ПК):

ПК1. Знати закони наукового, соціального і професійного мислення, володіння комплексним, інтеграційним, історичним, динамічним, ситуаційним, системним підходами до наукового аналізу, здатність практично послуговуватись методами історичного дослідження.

Під час підсумкової атестації здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня за спеціальністю 014.03 Середня освіта (Історія) повинен продемонструвати володіння такими *програмними результатами навчання*:

РН5. *Описує* методику розробки освітніх проєктів, *пояснює* зміст та призначення їх етапів, *аналізує* спроможність управління процесом їх впровадження, *прогнозує* очікувані результати.

РН6. *Визначає і характеризує* основні принципи, закони та методики науково-педагогічних досліджень; *описує* апарат науково-педагогічного дослідження, *демонструє* навички презентації результатів науково-педагогічного дослідження.

РН14. *Демонструє* дотримання культури академічної доброчесності у власній діяльності та демонструє вміння формувати її в учнів.

ПРН11. Застосовувати в педагогічній діяльності наукові методи пізнання, спостерігати, аналізувати, формулювати гіпотези, збирати дані, проводити експерименти, аналізувати та інтерпретувати результати, створювати моделі та вивчати їхню дієвість.

ПРН13. Здатність до практичного застосування нових ідей, пропозицій, освітніх практик з метою цілеспрямованого вдосконалення, безперервного і самоорганізованого навчання.

2. ВИМОГИ ДО КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Кваліфікаційна робота є підсумковою роботою, яка дає змогу виявити рівень засвоєння здобувачем освіти теоретичних знань та практичної підготовки, здатність до самостійної роботи на посадах відповідно до узагальненого об'єкта діяльності. Кваліфікаційна робота є одним із видів індивідуальних робіт здобувача вищої освіти, оригінальним, завершеним науковим дослідженням за освітньо-професійною програмою «Середня освіта (Історія та правознавство)» та містить сукупність результатів, положень, що пропонуються для публічного захисту.

Мета виконання кваліфікаційної роботи – визначення рівня підготовленості здобувача освіти до розв'язання комплексу наукових і прикладних завдань відповідно до узагальненого об'єкта діяльності на основі застосування системи теоретичних знань і практичних навичок, отриманих у процесі всього періоду навчання, для вирішення конкретних завдань у галузі сучасної освіти, актуальних проблем сучасної історичної освіти, методики навчання історії та правознавства у закладах загальної середньої освіти;

методики викладання історичних дисциплін у закладах освіти, дослідження актуальних проблем з історії, у тому числі, враховуючи регіональний аспект.

Здобувачі вищої освіти самостійно обирають теми магістерського дослідження із запропонованого кафедрою переліку та погоджують їх з науковими керівниками. При бажанні здобувач освіти може запропонувати власну тему кваліфікаційної роботи та погодити її з науковим керівником.

Перелік наукових керівників кваліфікаційних робіт пропонують завідувачі кафедр. При цьому керувати кваліфікаційними роботами можуть тільки наукові та науково-педагогічні працівники з науковим ступенем доктора і кандидата наук (доктора філософії), або вченим звання професора і доцента.

Теми кваліфікаційних робіт розробляються і затверджуються на засіданні кафедр університету та погоджуються деканом факультету, проректором з навчально-методичної роботи і проректором з наукової роботи до початку другого навчального року навчання здобувачів для здобуття ступеня вищої освіти магістра.

Наукова робота виконується здобувачами згідно з виданим завданням на кваліфікаційну роботу на здобуття ступеня вищої освіти магістра та календарного плану затвердженого науковим керівником

Кваліфікаційна робота повинна відповідати таким вимогам і містити:

- системний аналіз проблеми відповідно до предмета наукового дослідження;

- реальні обґрунтовані пропозиції щодо вдосконалення: методики навчання історії та правознавства у ЗЗСО, викладання історичних дисциплін у закладах освіти;

- обґрунтовані наукові дослідження історичного характеру щодо вивчення актуальних проблем української та всесвітньої історії;

- елементи наукової новизни з предмета дослідження;

- містити принципово новий матеріал, що передбачає опис нових фактів, явищ і закономірностей або інтерпретацію раніше відомих положень з інших наукових позицій або в іншому аспекті;

- містити всесторонньо аргументовані та значущі висновки, що є логічним наслідком аналізу досліджуваного матеріалу, узагальнювальні підсумки дослідження;

- містити результати, що свідчать про наявність в автора навичок наукової роботи в обраній царині, доводити його здібність до ведення самостійних наукових пошуків, розв'язання конкретних наукових завдань;

- бути належно оформленою і мати всі необхідні супровідні документи.

Виклад змісту кожного питання кваліфікаційної роботи має бути цілісним, логічним, доказовим і пояснювальним та науково аргументованим.

За структурою кваліфікаційна робота містить вступ, основну частину, висновки, список використаних джерел та літератури, додатки.

Процедурні вимоги щодо виконання випускної кваліфікаційної роботи, оформлення супровідних документів та захисту на засіданні екзаменаційної комісії наведені у «Положенні щодо організації атестації здобувачів вищої

освіти» ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука», Методичних рекомендаціях до підготовки та захисту кваліфікаційних робіт на здобуття ступеня вищої освіти «магістр» / Упорядники: Н. М. Мединська, О. В. Яроменко ПВНЗ «МЕГУ імені академіка Степана Дем'янчука». Рівне. 2023. 22 с.

Кваліфікаційна робота як метод оцінювання рівня якості підготовки має продемонструвати, що магістр володіє системою спеціальних знань, які здобуті у процесі навчання та практичної підготовки; рівня новітніх досягнень науки, у предметній області діяльності і є запорукою його наукового мислення та творчої професійної, науково-дослідницької та педагогічної діяльності, та вміє:

- розв'язувати складні задачі і проблеми у певній галузі професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог;

- працювати з інформаційними джерелами (законодавчою і нормативною базою, науковою спеціальною літературою, у т.ч. іноземними мовами, матеріалами глобальних інформаційних мереж, даними статистичної і фінансової звітності);

- викладати матеріал логічно та аргументовано;

- використовувати новітні дидактичні технології та інноваційні методи;

- використовувати статистичні та математичні методи для аналізу проблем та обґрунтування управлінських рішень, тощо;

- опанувати сучасні наукові методи для проведення теоретичних і емпіричних досліджень;

- використовувати набуті навички для розроблення пропозицій і обґрунтування рекомендацій з предмету дослідження;

- генерувати та обґрунтовувати гіпотези, ідеї, пропозиції у предметній сфері наукових досліджень;

- робити висновки щодо результатів проведених досліджень.

Попередній захист кваліфікаційної роботи здійснюється на засіданні випускової кафедри і має на меті визначення рівня готовності здобувача вищої освіти до офіційного захисту роботи. Попередній захист робіт проводиться не пізніше ніж за 30 днів до передбачуваної дати її захисту. Кваліфікаційна робота повинна пройти перевірку на наявність плагіату за допомогою онлайн-сервісу Unicheck, який перевіряє текстові документи на наявність запозичених частин тексту з відкритих джерел в Інтернеті чи внутрішньої бази документів користувача. Результати перевірки подаються у вигляді довідки згенерованої онлайн-сервісом Unicheck.

Підготовлена здобувачем кваліфікаційна робота повинна бути подана на випускову кафедру не пізніше, ніж за 14 днів до передбачуваної дати її захисту.

Рецензенти повинні надати здобувачу рецензію на кваліфікаційну роботу протягом 3-х днів з дня її отримання.

На захист здобувач представляє: направлення деканату з відгуком наукового керівника; зшити кваліфікаційну роботу; завдання на її виконання;

рецензію; роздатковий та ілюстраційний матеріали; результати апробації авторського дослідження.

Рекомендується на захист підготувати доповідь (презентацію, постер), яка має містити: назву роботи, виконавця та наукового керівника; мету та завдання роботи; об'єкт та предмет дослідження; наукову новизну дослідження; практичну цінність роботи; методи дослідження; коротку інформацію за розділами, висновки та перспективи дослідження.

Апробація результатів наукового дослідження здобувача підтверджується копіями опублікованих наукових публікацій (статті, тези) чи сертифікатами учасника науково-практичних конференцій.

Захист кваліфікаційної роботи відбувається прилюдно на відкритому засіданні екзаменаційної комісії.

3. ПОРЯДОК ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ НА ЗАХИСТІ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Оцінювання рівня якості підготовки здобувача другого (магістерського) рівня вищої освіти здійснюють члени екзаменаційної комісії на основі встановлених правил, принципів, критеріїв, системи і шкали оцінювання. Об'єктом оцінювання якості підготовки магістра є сукупність знань, умінь навичок, набутих компетентностей, відтворених у процесі виконання і захисту кваліфікаційної роботи.

Оцінювання рівня якості підготовки магістра здійснюється членами екзаменаційної комісії на основі принципів: об'єктивності, індивідуальності, комплексності, етичності, диференційованого та компетентнісного підходу з урахуванням набутої системи типових універсальних і спеціальних професійних компетенцій.

Необхідною умовою допуску до атестації є відсутність у здобувача освіти академічної заборгованості за період його навчання. Наявність направлення деканату з зазначенням теми кваліфікаційної роботи на здобуття ступеня вищої освіти «магістр» та відгуком наукового керівника, а також відміткою про відсутність у здобувача академічної заборгованості, оформленого завдання, відповідно оформленої і прошитої кваліфікаційної роботи, рецензії, допуску завідувача випускової кафедри, а також довідки про проходження перевірки роботи на плагіат є необхідною та достатньою умовою допуску здобувача до захисту кваліфікаційної роботи згідно розкладу.

Кваліфікаційна робота не повинна містити академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації. Кваліфікаційна робота друкується й подається до розгляду екзаменаційною комісією в одному примірнику, з направленням деканату та рецензією визначеного кафедрою провідного науковця чи практика.

До захисту кваліфікаційних робіт допускаються здобувачі освіти, які виконали всі нормативні вимоги, що передбачені навчальним планом. Списки здобувачів, допущених до захисту магістерських робіт, подаються на розгляд екзаменаційної комісії деканатом факультету.

Екзаменаційній комісії перед захистом магістерських робіт деканат факультету подає такі документи:

- зведену відомість про виконання здобувачами навчального плану і про отримані ними оцінки з теоретичних дисциплін, практик;
- рецензію на кваліфікаційну роботу спеціаліста відповідної кваліфікації і профілю.

До розгляду екзаменаційної комісії можуть бути подані також інші матеріали, що характеризують наукову і практичну цінність виконаної роботи: друковані статті за темою роботи, документи, які підтверджують практичне впровадження роботи; макети, таблиці, діаграми, схеми тощо.

На захист можуть бути запрошені вчителі, директори шкіл, установ, на базі яких було проведено експеримент, здійснено наукове або науково-практичне дослідження,

Рівень якості підготовки магістра визначається за комплексною системою оцінювання, яка передбачає поєднання Європейської кредитно-трансферної системи (ЄКТС) (за шкалою «А», «В», «С», «D», «E», «FX», «F»), національної (за шкалою «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно») та системи ЗВО (за 100-бальною шкалою):

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Загальна кількість балів	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS
90-100	5 «Відмінно»	A
82-89	4 «Добре»	B
74-81	4 «Добре»	C
64-73	3 «Задовільно»	D
60-63	3 «Задовільно»	E
35-59	2 «Незадовільно»	FX
0-34	2 «Незадовільно»	F

Автор кваліфікаційної роботи має продемонструвати вміння: логічно та аргументовано викладати матеріал; коректно використовувати хронологічний метод, історико-порівняльний, історико-системний методи, статистичні та інші методи; проводити власні дослідження; володіння навичками узагальнення; формулювання висновків; працювати з інформаційними джерелами; ініціювати та обґрунтовувати інноваційні підходи та напрями вирішення завдання, що досліджується.

Критеріями оцінювання кваліфікаційної роботи є: чіткість, повнота та послідовність розкриття кожного питання плану і теми роботи в цілому, науковість стилю викладання, відсутність орфографічних і синтаксичних помилок, правильне оформлення роботи відповідно до стандартів:

	КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ	К-сть балів
Вступ	Обґрунтування актуальності обраної теми, визначення мети та завдань її дослідження. Визначення теоретичної або прикладної проблеми (питання), що має відповідне значення у сфері дослідження, елементів наукової новизни обраної теми	1-5
Розділ 1	Цінність теоретичних висновків та практичних рекомендацій, новизна отриманих результатів. Достатність глибини теоретичних досліджень	1-10
Розділ 2	Рівень глибини досліджень із застосуванням аналітичних розрахунків, методики досліджень, представлення методів і засобів проведення наукових досліджень.	1-20
Розділ 3	Оцінка результатів досліджень <ul style="list-style-type: none"> - обґрунтування перспективних параметрів розвитку; - обґрунтування напрямів удосконалення досліджуваної проблеми; - прогнозування, аналіз результатів дослідження з використанням програмних продуктів. Практична цінність отриманих результатів та можливість їх впровадження. Чіткість висновків та рекомендацій.	1-20
	Змістовність, цілісність, якість оформлення та ілюстрованість виконаної роботи	1-5
	Якість захисту роботи (уміння стисло, послідовно й чітко викласти сутність і результати дослідження; здатність аргументовано захищати свої пропозиції, думки, погляди; загальний рівень підготовки здобувача вищої освіти; володіння культурою презентації). Змістовні відповіді на запитання членів підсумкової екзаменаційної комісії	1-35
	Апробація результатів (наукові публікації, сертифікати участі в конференціях тощо)	1-5
	Разом	100

Кваліфікаційна робота, в якій розкрито тему, прореферовано необхідні літературні джерела, проведено дослідження, сформульовано висновки без необхідного їх обґрунтування допускається до захисту, але не може бути оцінена вище ніж «задовільно».

Робота, в якій зроблено власне оцінювання використаних джерел та літератури, самостійно проаналізовано підібраний матеріал, звітні дані, проведено експеримент, комплексні дослідження, зроблено висновки та сформульовано пропозиції, але вони не є достатньо аргументованими, може бути оцінена на «добре».

Робота, в якій зроблено власне оцінювання різних джерел та історіографічного потенціалу, використано сучасні методи дослідження, побудовано формалізовану модель проблеми, проведено комплексні наукові дослідження, розрахунки і на їх основі – аргументовано висновки та обґрунтовано пропозиції, а результати наукового дослідження опубліковано у наукових виданнях та/або матеріалах наукових конференцій, може бути оцінена на «відмінно».

За результатами публічного захисту кваліфікаційної роботи екзаменаційна комісія більшістю голосів приймає рішення щодо оцінки захисту і роботи (враховуючи відгук керівника, зовнішнього рецензента, зміст доповіді, відповіді на запитання).

За результатами успішного захисту кваліфікаційної роботи екзаменаційна комісія приймає рішення щодо присвоєння кваліфікації Магістр освіти. Середня освіта (Історія). Вчитель історії, вчитель правознавства, викладач закладу фахової передвищої, вищої освіти і про видачу випускнику диплома державного зразка.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Баліцька Н.Г. та ін. Використання інтерактивних технологій навчання в професійній підготовці майбутніх учителів: Монографія / За заг. ред. Н.С. Побірченко. К.: Наук, світ, 2003. 138с.
2. Баханов К. О. Навчання історії в школі: інноваційні аспекти. Х.: Основа, 2005. 128 с.
3. Бугайчук К. Л. Змішане навчання: теоретичний аналіз та стратегія впровадження в освітній процес вищих навчальних закладів. Інформаційні технології і засоби навчання. 2016. Т. 54, вип. 4. С. 1–18.
4. Булда А. А. Навчати умінню вчитися. Методика формування предметних умінь старшокласників у процесі вивчення правознавства: навч.-метод. посіб. К.: Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2013. 296 с.
5. Булда А. А., Дробот С. П. Методика викладання правознавства (академічний рівень, 10 клас): навч.-метод. посіб. К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2013. 223 с.
6. Вища освіта України і Болонський процес: [навчальний посібник] / за ред. В.Г. Кременя: авторський колектив: М.Ф. Степко, Я.Я. Болюбаш, В.Д. Шинкарук, В.В. Грубінко, І.І. Бабин. Тернопіль: Навчальна книга–Богдан, 2004. 384 с.
7. Державна національна програма «Освіта» («Україна ХХІ століття»). *Історія української школи і педагогіки: хрестоматія* / упоряд. О.О. Любар; за ред. В.Г. Кременя / Олександр Опанасович Любар. К.: Т-во «Знання», КОО, 2003. С. 641, 642. (Вища освіта ХХІ століття).
8. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: підручник. Київ: Академ. видав, 2012. 352 с.
9. Дичківська І.М. Іноваційні педагогічні технології: Навчальний посібник. К.: Академвидав, 2015. 304 с.
10. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; головний ред. В.Г.Кремень. К.: Юрінком Інтер, 2008. С. 661.
11. Енциклопедія освіти / гол. ред. В.Г. Кремень. Київ, 2008. 1040 с.
12. Кремень В. Інноваційність і освіта. В. Кремень. *Позакласний час*, 2009. № 11–12. С. 36–38.
13. Кривонос О. М. Використання інформаційно-комунікаційних технологій в навчанні : навч. Посібник. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2013. 182 с.
14. Кузьменко О. М. Сучасні педагогічні концепції навчання учнів старшої школи. *Освітологічний дискурс*. 2015. № 3. С. 163-174.
15. Курилів В. Методика викладання історії: Навч. посіб. Х.; Торонто: «Ранок». 2008. 256 с.
16. Кухаренко В. М. Системний підхід до змішаного навчання. Інформаційні технології в освіті. 2015. Вип. 24. С. 53–67. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/itvo\](http://nbuv.gov.ua/UJRN/itvo)

17. Кухаренко В.М., Бондаренко В.В. Екстрене дистанційне навчання в Україні: Монографія. За ред. В.М. Кухаренка В.В. Бондаренка Харків: Вид-во КП «Міська друкарня», 2020. 409 с.
18. Кушнір В. М. Профільне навчання в історії розвитку вітчизняної школи (друга половина ХІХ–ХХ ст.). Умань: Видавець «Сочінський», 2016. 418 с.
19. Левдер А.І., Лопатська Н.М., Старжець В.І. Методичні рекомендації до написання кваліфікаційної роботи. Рівне. 50 с.
20. Левітас Ф.Л., Салата О.О. Методика викладання історії. Посібник учителя. Х.: «Основа», 2006. 96 с.
21. Лопатська Н.М. Організація самостійної роботи студентів (з досвіду викладання курсу «Нова історія країн Азії та Африки») // *Проблеми дидактики історії: збірник наукових праць* / [редкол.: С. Копилов (голова, наук.ред.) та ін.]. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2015. Вип. 6. С. 80 – 85.
22. Лопатська Н.М. Особливості вивчення історичних постатей у курсі «Нова історія країн Азії та Африки» // *Проблеми дидактики історії: збірник наукових праць* / [редкол.: С.А. Копилов (голова, наук. ред.) та ін.]. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2013. Вип.4. С.76-83.
23. Лопатська Н.М. Переваги лекції як форми навчального процесу у вищих навчальних закладах (з досвіду викладання історичних дисциплін) // *Проблеми дидактики історії: [редкол.: С.А. Копилов (голова, наук. ред. та ін.)]. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2016. Вип. 7. С. 113 – 119.*
24. Малієнко Ю. Теоретичні засади візуалізації змісту підручників з історії для старшої школи у контексті компетентнісного навчання. *Проблеми сучасного підручника*. 2019. № 23. С. 149-161.
25. Махінько А. І. Становлення профільної школи у сучасній Україні: проблеми і перспективи. *Сторінки історії*. 2013. № 36. С. 191-197.
26. Методичні рекомендації щодо організації змішаного навчання у закладах. Навчання в школі+Онлайн-навчання=Змішане навчання. URL: <https://sites.google.com/a/lyceum2.cv.ua/metodicnij-navigator/metodicni-materiali/zmisanenavcanna/>
27. Мисан В. Місія шкільної історії: вчити мислити, чи зазубрювати факти-події? *Проблеми дидактики історії*. 2017. Вип. 9. С. 77-85.
28. Мокрогуз О. П. Інноваційні технології на уроках історії. Х.: «Основа», 2005. 192 с.
29. Мороз П. В. Дослідницька діяльність учнів в процесі навчання історії України: методичний посібник. Київ: Педагогічна думка, 2012. 128 с.
30. Моцак С. І. Суспільно-гуманітарний напрям профільного навчання історії в старшій школі: досвід, проблеми, перспективи. *Теоретичні питання культури, освіти та виховання*. 2016. № 53. С. 71-73.
31. Ольхіна Н. І., Діденко Н. Г., Непран Л. М., Черкаська Л. С. Історичні

олімпіади. Х.: Основа, 2009. 336 с.

32. П'ятакова Г. П., Заячківська Н. М. Сучасні педагогічні технології та методика їх застосування у вищій школі: навч.-метод. посіб. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2003. 55 с.

33. Пометун О. І. Енциклопедія інтерактивного навчання. Київ: [Б. в.], 2007. 141 с.

34. Пометун О. І. Компетентнісний підхід у сучасній історичній освіті. *Історія в школах України*. 2017. № 6. С. 3-13.

35. Пометун О. І. Перехід до профільної школи: більше запитань, ніж відповідей. *Історія в школах України*. 2009. № 3. С. 5-

36. Пометун О. І., Пироженко Л. В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: наук.-метод. посіб. / за ред. О. І. Пометун. Київ: Видавництво А.С.К., 2006. 192 с.

37. Пометун О. І., Фрейман Г.О. Методика навчання історії в школі. К.: Генеза, 2009. 328 с.

38. Старєва А. М. Методика навчання історії: особистісно-орієнтований підхід. Миколаїв: Ілліон, 2007. 332 с.

39. Старжець В. І. Методика використання формульованого оцінювання на уроках історії. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького ДПУ ім. І. Франка*. 2023. Вип. 64. Том 2. С. 317–322.

40. Сухомлинська О.В. Історико-педагогічний процес: нові підходи до загальних проблем. Київ, 2003. 68 с.

41. Сухомлинська О.В. Концептуальні засади розвитку історико-педагогічної науки в Україні. *Шлях освіти*. 1999. № 1. С. 37 – 43.

42. Яковенко Г.Г. Методика навчання історії: навчально-методичний посібник. Харків: Видавництво ХНАДУ, 2017. 324 с.

43. Ярощук, К. І., Гужва, К. С. Особливості організації дистанційного навчання учнів старших класів з використанням інформаційно-комунікативних технологій. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету*. Серія: Педагогічні науки. 125. 2015. С. 124–127.